

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної і початкової освіти
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Дипломна робота магістра

з теми

**ФОРМУВАННЯ ЗОБРАЖУВАЛЬНИХ УМІНЬ І ТЕХНІЧНИХ
НАВИЧОК У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ З
ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (МАЛЮВАННЯ)**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи DOb1-M19z
спеціальності 012 Дошкільна освіта
(заочна форма навчання)

Бучок Альона Олександрівна

Керівник:

Демчик К. І., кандидат педагогічних
наук, старший викладач кафедри теорії
та методик дошкільної освіти

Рецензент:

Підгурний І. С.,
доцент кафедри образотворчого
і декоративно-прикладного мистецтва та
реставрації творів мистецтва, кандидат
мистецтвознавства

Кам'янець-Подільський
2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ УМІНЬ ТА ТЕХНІЧНИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ З МАЛЮВАННЯ.....	6
1.1 Характерні особливості сенсорного розвитку та первинних образотворень дітей раннього віку	6
1.2 Психолого-педагогічна характеристика процесу розвитку творчих умінь і технічних навичок дітей раннього віку	18
1.3 Завдання навчання та принципи формування умінь і навичок у дітей раннього віку з образотворчої діяльності (малювання).....	22
1.4 Методи і прийоми формування творчих умінь і технічних навичок в дітей раннього віку	27
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ З ХУДОЖНЬОГО МАЛЮВАННЯ .	39
2.1. Діагностика наявного стану розвитку дитячих творчих умінь та навичок в практиці закладів дошкільної освіти.....	39
2.2. Система занять з розвитку творчих умінь та технічних навичок дітей дошкільного віку на заняттях з малювання.....	45
2.3. Ефективність роботи з розвитку творчих умінь та технічних навичок дітей раннього віку на заняттях з малювання	66
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах розвитку дошкільної освіти важливою та вагомим для розвитку особистості є проблема дитячої творчості, яку неможливо розглядати окремо від образотворчої діяльності в цілому. Формування художньо-естетичної компетентності та розвиток творчих здібностей у дітей дошкільного віку в період становлення особистості постає одним із провідних засобів сучасного виховання. Саме тому в оновленому змісті Базового компонента дошкільної освіти одним із завдань освітньої лінії «Дитина у світі культури» є розвиток творчих здібностей, формування елементарних трудових, технологічних та художньо-продуктивних навичок. Важлива передумова цього – засвоєння дітьми творчих навичок, формування у них умінь, необхідних на заняттях з малювання у закладі дошкільної освіти.

Необхідність удосконалення методів та прийомів розвитку творчих умінь та навичок дітей дошкільного віку на заняттях із художнього малювання в дошкільному навчальному закладі з метою активізації набутих дітьми умінь та навичок зумовила вибір *теми* дослідження «Методика розвитку творчих умінь та навичок дітей дошкільного віку на заняттях із художнього малювання».

Об'єкт дослідження – процес розвитку творчих умінь та навичок дітей дошкільного віку на заняттях із художнього малювання.

Предмет дослідження – зміст, методи та форми роботи, спрямовані на розвиток творчих умінь та навичок дітей дошкільного віку на заняттях із художнього малювання.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методи та прийоми розвитку творчих умінь та навичок дітей дошкільного віку на заняттях із художнього малювання у практиці роботи дошкільного навчального закладу.

Завдання дослідження:

- розкрити суть та зміст понять «дитяча творчість», «художнє малювання», «творчі уміння», «творчі навички»;
- виявити реальний стан методів та форм роботи, спрямованих на розвиток творчих умінь та навичок дітей дошкільного віку на заняттях із художнього малювання;
- обґрунтувати та експериментально перевірити методи та прийоми розвитку творчих умінь та навичок дітей дошкільного віку на заняттях із художнього малювання у практиці роботи дошкільного навчального закладу;
- дослідити ефективність використання методики розвитку творчих умінь та навичок дітей дошкільного віку на заняттях із художнього малювання у практиці роботи дошкільного навчального закладу.

Методика розвитку творчих умінь та навичок дітей дошкільного віку на заняттях із художнього малювання

Для розв'язання визначених нами завдань застосовувались наступні *методи* дослідження:

- теоретичні: аналіз, синтез, порівняння, класифікація, систематизація та узагальнення наукової і довідкової психологічної, педагогічної, мистецтвознавчої літератури – для визначення поняттєвого апарату досліджуваної проблеми; аналіз державних і авторських навчальних програм виховання дітей дошкільного віку та вивчення й узагальнення передового педагогічного досвіду – для практики використання нетрадиційних технік малювання в роботі дошкільних навчальних закладів; порівняльний аналіз результатів проведеного дослідження;
- емпіричні: педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний та контрольний); спостереження та аналіз образотворчої діяльності дошкільників із застосуванням нетрадиційних технік малювання; індивідуальні бесіди, опитування дітей дошкільного віку – для діагностування та визначення сутності нетрадиційних технік малювання

як засобу розвитку креативного відображення дійсності; метод незалежних характеристик для збору інформації про інтереси, уподобання та внутрішній світ дітей експериментальних груп з різних джерел (методисти, вихователі, помічники вихователів та батьки); розробка системи занять з використання нетрадиційних технік малювання в роботі дошкільних навчальних закладів; вивчення продуктів дитячої художньої творчості;

- методи математичної обробки даних: кількісний та якісний аналіз результатів формувального, констатувального та контрольного етапів експериментального дослідження, відображений у таблицях.

Організація і база проведення дослідно-експериментальної роботи: експеримент проведений в ЗДО № 18 «Зірочка» м. Кам'янець-Подільський Хмельницької області. До нього було залучено 38 дітей, яких поділено на експериментальну (20 чол.) та контрольну групу (18 чол.).

Теоретичний матеріал та розроблена автором методика можуть використовуватися на заняттях із малювання, у позазаняттєвий час, у ході виховних заходів, екскурсій з метою розвитку у дітей раннього віку творчих умінь та технічних навичок, творчої активності.

Структура роботи: дипломна робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у процесі експериментального дослідження підтвердилася висунута нами припущення, що застосування різноманітних методів та прийомів роботи на заняттях з художнього малювання сприятиме не лише розвитку у дітей дошкільного віку творчих умінь, але й формуванню у них навичок, необхідних для творчої діяльності.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень за напрямом вибраної нами проблеми дозволив визначити, що творча діяльність дитини – досить складний процес: дитина не тільки практично діє руками і сприймає споруду або саморобку, яку створює, але і обов'язково при цьому мислить. А це сприяє розвитку у неї творчих умінь та формує навички, необхідні не лише для творчої діяльності, але й у подальшому її житті.

Основоположним моментом в малюванні виступає аналітико-синтетична діяльність з обстеження предметів, що дозволяє визначити способи малювання. В аналізі зразка та виборі способів його побудови дошкільнику допомагає не зорове сприйняття, а спеціально організована пізнавальна діяльність. На основі аналітико-синтетичної діяльності дитина планує хід малювання, створює задум. Успішність реалізації задуму багато в чому визначається умінням дошкільника планувати і контролювати його хід. Удосконалення аналітико-синтетичної діяльності створює основу для творчості дошкільника.

У проведеному дослідженні теоретично обґрунтовано зміст і педагогічна технологія керівництва творчою діяльністю в закладі дошкільної освіти. Підтверджено положення про те, що створення розвиваючої системи навчання творчою діяльністю в закладі дошкільної освіти, дозволяє дитині проявити творчі здібності, збагатити сенсорний досвід і реалізувати пізнавально-естетичні потреби.

Таким чином, образотворчі діяльність дітей раннього віку може набувати таких своїх проявів, що не завжди стають зрозумілими для вихователя: діти,

які мають високий творчий потенціал, протистоять суворій дисципліні, вони схильні до незалежності, мають підвищене почуття гумору і гостріше реагують на несправедливість. Дитина високої творчої спрямованості здатна повністю заглибитися в те, що її цікавить, вона дуже винахідлива в образотворчій діяльності, іграх, використанні різних матеріалів, висловлює багато різних міркувань з приводу конкретної ситуації, здатна по-новому підійти до розв'язання певної проблеми. Творча дитина, як правило, енергійна, дотепна, вирізняється розвиненою пам'яттю і виявляє значну самостійність у думках і поведінці. Звичайно, що здатність дитини до творчості поєднана з високим інтелектуальним рівнем, хоча це рідкісне явище у сучасних закладах дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти / науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук ; авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. Київ : Видавництво, 2012. 26 с.
2. Барташнікова І. А., Барташніков О. О. Розвиток уяви та творчих здібностей у дітей 5-7 років. Тернопіль : Богдан, 1998. 88 с.
3. Белова Є.С. Обдарованість малюка: розкрити, зрозуміти, підтримати. М.: Московський психолого-соціальний інститут, изд-во «Флінта», 2001.
4. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 264 с.
5. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей. М.: Академия, 2002. 352 с.
6. Брокгауза и Ефрона энциклопедический словарь / Кауфман И. М. // Брасос – Веш. – М. : Советская энциклопедия, 1971. – Т. 5. – 1005 с.
7. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психологический очерк: Кн. для учителя. – 3-е изд. – М. : Просвещение, 1991. – 93 с. : илл.
8. Давидчук А. Н. Развитие у дошкольников конструктивного творчества. / А. Н. Давидчук. – М., 1976. – 94 с.
9. Демчик К. І. Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей : навч.-метод. посіб. / К. І. Демчик. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. – 128 с., іл.
10. Дитина : Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту : О. В. Огнев'юк, К. І. Волинець; наук. кер.

- програмою : О. В. Проскура, Л. П. Кочина, В. У. Кузьменко, Н. В. Кудикіна; авт. кол. : Г. В. Беленька, Е. В. Белкіна, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко, С. А. Васильєва, М. С. Вашуленко [та ін.] / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-тє вид., доопр. та доп. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 492 с.
11. Дитина в дошкільні роки : комплексна додаткова освітня програма / автор. кол. ; наук. кер. К. Л. Крутій. – Запоріжжя : ЛПДС, 2011. – 188 с.
12. Дошкільна освіта : словник-довідник : понад 1000 термінів, понять та назв / упор. К. Л. Крутій, О. О. Фунтікова. – Запоріжжя : «ЛПДС» ЛТД, 2010. – 324 с.
13. Ігнат'єв Є.І. Психологія образотворчої діяльності дітей. М., 1961.-223с.
14. Казакова Т. Г. Развивайте у дошкольников творчество: конспекты занятий рисованием, лепкой, аппликацией : пособие для воспитателей дет. сада. – М. : Просвещение, 1985. – 192 с., ил.
15. Калуська Л. В. Навчально-методичний посібник «Соняшник» до комплексної програми розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» / Л.В. Калуська. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 200 с.
16. Кириченко М. А. Основи образотворчої грамоти : навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і допов. / М. А. Кириченко, І. М. Кириченко. – К. : Вища школа, 2002. – 190 с. ; іл.
17. Кириєнко В.І. Психологія здібностей до образотворчої діяльності. М., 1959 - 299с.
18. Комарова Т. С. Коллективное творчество дошкольников. / Т. С. Комарова. – М. : 2005.
19. Комарова Т. С. Образотворча діяльність у дитячому садку : програма та методичні рекомендації. Для занять із дітьми 2-6 років: Пер. з рос. мови. – Х. : Ранок, 2007. – 176 с.

20. Комплексные занятия по развитию творческих способностей дошкольников : методическое пособие / Сост. Корчаловская Н. В., Посевина Г. Д. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2003. – 288 с.
21. Конструктивна творчість дошкільників / Н. О. Творогова. – Х. : Основа, 2011. – 160 с. : іл. – (Серія «Творчому педагогу»).
22. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей : навч. посіб. / В. П. Котляр. – К. : Кондор, 2006. – 200 с.
23. Кривоніс М. Л. Художньо-естетичний розвиток майбутнього першокласника. Образотворча діяльність / М. Л. Кривоніс, О. Л. Дроботій. – Х. : Ранок, 2014. – 208 с.
24. Кулачківська С. Розвиток здібностей у дітей. / С. Кулачківська. // Щомісячний науково-методичний журнал Міністерства освіти і науки України для педагогів і батьків «Дошкільне виховання». – 1995. – № 3. – С. 12-13.
25. Куцакова Л.В. Занятия по конструированию и ручному труду в детском саду. – М. : Просвещение. – 2000. – 198 с.
26. Ланіна І. В. Образотворче мистецтво для малят (3-4 роки) / І. В. Ланіна, Н. В. Кучєєва. – Х. : Ранок, 2014. – 96 с.
27. Ланіна І. В. Образотворче мистецтво для малят (4-5 років) / І. В. Ланіна, Н. В. Кучєєва. – Х. : Ранок, 2014. – 96 с.
28. Ланіна І. В. Образотворче мистецтво для малят (5-6 років) / І. В. Ланіна, Н. В. Кучєєва. – Х. : Ранок, 2014. – 128 с.
29. Лиштван З.В. Конструирование. – М. : Просвещение, 1981. – 214 с.
30. Лопатіна О. О. Веселкові казки. Творчі завдання для юних художників / О. О. Лопатіна, М. В. Скребцова. – Х. : Основа, 2013. – 176 с. : іл.
31. Малик О. А. Занятия по изобразительной деятельности. Коллективное творчество. / О. А. Малик. – М. : Сфера, 2009.
32. Мелік-Пашаєв О.О., Новлянська З.М. Сходінки до творчості: художній розвиток дитини в сім'ї. М., 1987., С.28.

- 33.Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» / наук. кер. проекту: О.В.Огнев'юк; наук. ред. Н.В.Кудикіна, В.У.Кузьменко; авт. кол. Е.В.Белкіна, Н.І.Богданець-Білоskalенко, О.Л.Богініч, З.Н.Борисова, М.С.Вашуленко [та ін.] / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б.Грінченка. – 3-тє вид., доопр. та доп. – К. : Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2012. – 400 с.
- 34.Моляко В. А. Психология творческой деятельности. – К. : Знание, 1978. – 46 с.
- 35.Пеккер Т.В. Програма розвитку конструктивних здібностей дітей дошкільного віку «ЛЕГО-малювання». / Т.В. Пеккер. – К. : Освіта, 2014. – 85 с.
- 36.Поддьяков Н.Н. Конструирование и художественный труд в детском саду : программа и конспекты занятий. / Н.Н. Поддьяков. – М : ТЦ Сфера, 2009. – 354 с.
- 37.Поддьяков І. І. Новий підхід до розвитку творчості у дошкільників // Питання психології. 1990, № 1.
- 38.Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» / О. О. Андрієтти, О. П. Голубович та ін. – Тернопіль : Мандрівець, 2013. – 104 с.
- 39.Програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку «Радість творчості» / Р. М. Борщ, Д. В. Самойлик. — Тернопіль: Мандрівець, 2013. — 72 с.
- 40.Рубінштейн С. Л. Проблема здібностей і питання психологічної теорії. Психологія індивідуальних відмінностей. Хрестоматія. / Под ред. Ю. Б. Гіппенрейтер і В. Я. Романова. - М.: ЧеРо, 2000. - 776с. - С. 200-210
- 41.Роменець В. А. Психологія творчості : навч. посібник [для ун-тів] / В. А. Роменець – К. : Вища школа, 2004. – 247 с.
- 42.Самойленко І. В. Как развивать таланты ребенка: От рождения до пяти лет. / И. В. Самойленко. – М. : Лада, 2009.

43. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості : підручник. / С.О. Сисоєва. – К. : Міленіум, 2006. – 344 с.
44. Смирнова Е.О. Детская психология: Учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 368 с.
45. Степанов С. «Таємниця дитячого малюнка» // Няня, № 9, 1997 (стор.18-20)
46. Сілівон В.А. Природа дитячого малюнка (психолого-педагогічний аспект): Монографія. - Мн.: БДПУ ім. М. Танка, 2000. - 183с.
47. Суржанська В. А. Розвиваємо творчі здібності. / В. А. Суржанська. – Х. : Основа, 2007. – 112 с. – (Дошкільний навчальний заклад. Розвивайка).
48. Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі : підручник / Г. В. Сухорукова, О. О. Дронова, Н. М. Голота, Л. А. Янцур; за заг. ред. Г. В. Сухорукової. – К. : Слово, 2010. – 376 с. ; іл.
49. Теплов Б. М. Проблеми індивідуальних відмінностей. М, 1961, с. 9-20.
50. Терещенко О. П. Розвиток творчості старшого дошкільника в образотворчій діяльності : навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. віку «Я у Світі». / О. П. Терещенко. – К. : Світич, 2009. – 112 с., іл.
51. Художественное творчество и ребёнок / Под. ред. Н. А. Ветлугиной. – М., 1972.
52. Шкаруба Л. М. Російсько-український словник художніх термінів : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Л. М. Шкаруба, Л. С. Спанатій. – К. : Каравела, 2004. – 320 с.
53. Шульга Л.М. Барвіста радість (Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання). – Запоріжжя: «ЛПКС» ЛТД, 2007. – 280 с., іл.
54. Щеглова О. Оригами. Волшебный мир бумаги. Новая книга оригами. / О. Щеглова. – Ростов н/Д, 2007.